

HOLKKI

Historian Opiskelijain Liiton Lehti
No 16 I T Ä M E R I 2025

Luennon jälkeen voi painua sinne mihin aurinko ei paista;

Puoffan

KELLARI

Rehtorinpellonkatu 6, 20540 Turku

*Alumni tai opiskelija,
tule mukaan Sykliin!*

Turun yliopiston historia-alumnit Sykli ry tarjoaa mahdollisuuden ylläpitää vanhoja kontakteja ja taitoja sekä luoda uusia. Järjestämme tapahtumia sekä Turussa että pääkaupunkiseudulla.

Jäsenyys maksaa vain kymmenen euroa vuodessa, ja jäseniksi ovat tervetulleita niin opiskelijat kuin jo valmistuneetkin. Liittymisohjeet ja lisätietoa meistä löydät QR-koodin takaa.

<<<

Sisällys

VASTAAVAT TOIMITTAJAT & TAITTO

Sasu Perkinen
Aleksis Natunen

TAITTOAVUSTAJAT

Emil Huovinen
Elmeri Järvinen
Ebba Lundell
Anni Mauriala
Simo Mäklin
Vili Pulli

KUVAT

Yann Irissou: s. 14
Hanna Isokorpi: s. 15
Eikka Melakari: s. 23
Hanna Oksanen: s. 9

KUVITUS

Vili Pulli: etukansi
Anni Utriainen: s. 12
Ebba Lundell: s. 6-11, 14-16, 19-21
Sasu Perkinen: s. 4-5, 12-13, 18-19, takakansi

PAINOSMÄÄRÄ

100

PAINOPAIKKA

Painosalama Oy

KUSTANNUSPAIKKA

Turku 2025

KUSTANTAJAT

Kritiikki ry
Rehtorinpellonkatu 4 B
20500 Turku
kritiikki.utu.fi

Historian Opiskelijain Liitto ry
hol.fi

HOL-VASTAAVAT 2024-25

Leon Miller & Eikka Melakari, Kritiikki ry
Alma Ruonamo & Andreas Nykvist, Kleio r.f.
Lauri Mäkelä & Valtteri Haapaniemi, P-Klubi ry

4 **Pääkirjoitus**
Sasu Perkinen

5 **Holin puheenjohtajan tervehdys**
Elli Kivivuori

6 **Kritiikin puheenjohtajan tervehdys**
Niko Suojoki

7 **Seminaariviikonlopun aikataulu**

8 **Puhujaesittely**
Heidi Pitkänen

9 **Puhujaesittely**
Mika Suonpää

10 **Puhujaesittely**
Sakari Salokannel

12 **Ranta on naapuri**
Jasmin Vanha-Majamaa

14 **Merta ja arkeologiaa**
Hanna Isokorpi

16 **Risuinen, ruusuinen Vasa-laiva**
Edith Lehto

18 **Merirosvoja kotivesillä**
Karo Koivumäki

20 **Mitä löytyykään Itämerestä?**
Miina Etelämäki

21 **Runo: Merenkurkkujuttu**
Ebba Lundell

ISSN 2489-3382 (painettu)
ISSN 2489-4060 (verkkoaineisto)

Pääkirjoitus

Tervehdys seminaarikansalle!

Kaislikot kahisevat ja meri pauhaa opiskelijoiden saapuessa Turkuun. Holin jäsenistölle teema onkin jo tuttu kuukauden takaa, kun sullouduimme yhdessä Helsingin Olympiaterminaalissa peltipurkkiin ja lähdimme lainehtimaan kohti Tukholmaa. Tänä viikonloppuna pääsemme tutkimaan Itämerä muualtakin kuin laivalta käsin upoten sen akateemisiin syvyyksiin.

Mikä olisikaan ajankohtaisempaa kuin tuo valtava vesimassa vieressämme, joka aallonharjan lailla nousee otsikoihin yhä uudestaan? Kaapelit napsahtelevat meren pohjassa yksi kerrallaan kuin hermopinteet otsalla. Alati lisääntyvät levälautat tekevät todeksi sen, ettei meri enää kestä meitä, sen saastuttajia. Risteilyaluksen keinuessa päähän pilkkahtaa ajatus, voimmeko me pahoin, vai sittenkin meri allamme? “Tyyntä ennen myrskyä”, kuuluu sanottavan. Seesteisyys on kuitenkin väistynyt mielestä jo kauan sitten, joten kenties asiaa tulee lähestyä nurinkurisesti – myrskyä ennen tyyntä. Me historian opiskelijat tiedämme, että harva asia on pysyvää. Ehkä juuri se tuo lohtua silloin, kun laiva tuntuu vaappuvan lähes kallellaan.

Meri ei koskaan ole paikallaan, sen aallot uudistavat itseään yhtä arvaamattomilla tavoilla kuin levärihmastot tai bittiavaruuden algoritmit. Meille, jotka opiskelemme menneisyyttä, se tarjoaa loputtomat mahdollisuudet ja vie myös jonkin loputtomalta tuntuvan äärelle. Tuhansia vuosia ihmiset ovat kummastelleet Itämeren oikkuja ja koittaneet valjastaa meren omiin tarpeisiinsa. Sen aal-

loilla on lainehdittu niin ryöstämään kuin kauppaamaan, niin kuolemaan kuin rakastamaan, niin sotimaan kuin tekemään rauhaa.

Hol-seminaari on kuin satama, joka tuo meidät hetkellisesti yhteen. Saamme vaihtaa ajatuksia ja ehkäpä myös kääntää katseemme ulapalle. Kenties seminaari voi tarjota jollekulle aivan uuden suunnan tai vaikka uusia ideoita siihen, mihin päin omaa ruoria voisi kääntää. Itselleni viimekeväinen seminaari Tampereella oli kuin majakka, jonka korkeuksiin kavuttuani sain varmistuksen siitä, että olen matkalla oikeaan suuntaan. Holin merkityksellisyys piilee juuri siinä, kuinka saamme virkistyä niin uusien ihmisten kuin ajatusten parissa. Parasta antia vaappuvassa laivassa – niin kuvainnollisesti kuin kirjaimellisesti – ovat juuri opiskelutoverien kanssa jaetut hetket, joten vaalikaamme niitä.

Tänä viikonloppuna pääsemme kuulemaan niin Merikarjalasta, merinavigoinnista kuin Itämeren piirin propagandaverkostoista. Sen lisäksi luvassa ovat tietenkin meriteemaiset sitsit ja muuta mukavaa tekemistä. Tähän lehteen on koottu sekä viikonlopun aikataulu ja seminaaripuhujien esittelyt, että antoisia tekstejä Itämeren historiasta ja sen merkityksistä kirjoittajille. Myös taiteellinen panostus on ollut kovaa, sillä lehdestä löytyy upeita kuvituksia ja jopa yksi runokin. Toimituksen puolesta kiitän kaikkia seminaarin ja lehden eteen töitä tehneitä sekä kaukaa että läheltä tulleita osallistujia. Antoisaa seminaariviikonloppua!

Historian Opiskelijain Liiton Puheenjohtajan tervehdys **Elli Kivivuori**

Kevään lämpimät ilmat lähenevät, ja onkin jälleen Holin kevätseminaarin aika! Aiheeksi on tällä kertaa valikoitunut Itämeri, joka tuntuu varsin luonnolliselta valinnalta Turun ”rannikkoseudulle”. En viimeksi itse päässyt osallistumaan Turussa järjestettyyn Hol-seminaariin, mutta odotan innolla viikonlopun ohjelmaa. Erityisen innoissani olen meriteemaisista Hol-sitseistä ja niiden asuloistosta.

Suuri kiitos vielä Kritiikille, P-klubille ja Kleiolle seminaarityöstä, sekä tietysti tämän lehden toimitukselle. Toivotan mukavaa seminaariviikonloppua kaikille, toivottavasti näemme mahdollisimman monen kanssa syysseminaarissa Oulussa!

Kritiikin puheenjohtajan tervehdys **Niko Suojoki**

Hiiohoi!

Oikein lämpimästi tervetuloa Historian Opiskelijain Liiton kevätseminaariin 2025 Turkuun! Seminaarin järjestämiseen on kulunut paljon aikaa, ja nyt kovan työn hedelmistä päästään vihdoinkin nauttimaan. On hienoa päästä järjestämään tällaista tapahtumaa, ja toivonkin kaikkien osallistujien nauttivan koko viikonlopusta täysin rinnoin.

Tämän kevään teemaksi valittiin Itämeri, joka onkin mitä mainioin tema Turussa pidettävälle seminaarille. Sijaitseehan kaupunkimme aivan Itämeren rannikolla! Oma tietämykseni merellisistä aiheista ei ole kovinkaan laaja, minkä takia aionkin hyödyntää tämän tilaisuuden uuden oppimiseen. Seminaaritoimikun-

ta on nähnyt paljon vaivaa ohjelman järjestämiseen, joten suosittelen erityisesti viikonlopun luennoille osallistumista lämpimästi muillekin. Luvassa on myös lauantain meriteemaiset sitsit T-talolla ja sunnuntain sillis!

Turusta voi nauttia myös seminaarin virallisen ohjelman ulkopuolella. Turun linna ja Forum Marinum -merenkulkumuseo ovat erinomaisia kohteita niille, joiden jano historiaa kohtaan ei sammu lauantain luentojenkaan jälkeen. Turussa on myös hyvät mahdollisuudet ulkoiluun, ja ostoksia voi tehdä muun muassa Hansakorttelissa.

Haluan vielä kerran toivottaa kaikki tervetulleiksi kevätseminaariin. Tehdään tästä viikonlopusta yhdessä ikimuistoinen!

Seminaariviikonlopun **Aikataulu**

Esteettömyystiedot sähköpostiviestissä, toimistojen rapun ovikoodin saa pyytämällä esimerkiksi Kritiikin Instagramissa @kritiikki tai sähköpostilla lomill@utu.fi

Perjantai 14.3.

Klo 12-17 *Päivystys Kritiikin toimistolla*
Rehtorinpellonkatu 4 B, 2. Kerros

Klo 18-22 *Pubivisa ja hengailua Portissa*
Hämeenkatu 7

Lauantai 15.3.

Klo 10:00-15:15 *Seminaari Arkenilla*
Tehtaankatu 2, Rakennus A, 1. Kerros, Armfelt-sali (A102)

10:00 Alkusanat

10:05 Heidi Pitkänen: Navigointioppi Ruotsin valtakunnassa 1600-luvun lopulta 1750-luvulle

11:00 Mika Suonpää: Antikommunistiset verkostot Itämeren piirissä maailmansotien välisenä aikana

12:00-13:15 Lounastauko, merkkimyyntiä, ständejä

13:15 Sakari Salokannel: Mikä oli Merikarjala? Itäisen Suomenlahden rannikkohistoriaa 1800-luvun loppupuolelta talvisotaan

14:15 MAL: Työelämätyöpaja

15:15 Loppusanat

Klo 18 *Merelliset sitsit T-talolla, jatkot Dynamossa*
Sitsit Vanha Hämeenkatu 29, jatkot Linnankatu 7

Sunnuntai 16.3.

Klo 11-18 *Sillis Kritiikin ja P-Klubin toimistolla*
Rehtorinpellonkatu 4 B, 2. kerros

Sunnuntaina järjestetään myös Holin kevätkokous, josta tiedotetaan erikseen

Puhujaesittely **Heidi Pitkänen** Väitöskirjatutkija, Suomen historia

Olen valmistunut filosofian maisteriksi Turun yliopistosta Suomen historian oppiaineesta. Perustutkintovaiheessa opiskelin sivuaineena muun muassa kulttuurihistoriaa, kasvatustiedettä, luovaa kirjoittamista ja arkisto-opintoja. Päädyin joksikin aikaa töihin arkistoalan tehtäviin, kunnes päätin yrittää toteuttaa haaveeni jatko-opinnoista. Palatuani yliopistolle työskentelin aluksi projektitutkijana kahdessa eri tutkimushankkeessa, ja työstin samalla väitöskirjani tutkimussuunnitelmaa. Nyt työskentelen kokopäiväisesti väitöskirjatutkijana apurahalla. Työpäiviini kuuluu väitöskirjatyön ohella tällä hetkellä myös opetusta avoimessa yliopistossa, artikkelikokoelman toimittamista sekä museologian ja yliopistopedagogiikan opintoja. Toimin myös hallituksen jäsenenä Suomen merihistoriallisessa yhdistyksessä sekä Porthan-Seurassa.

Tutkin väitöskirjassani merinavigoinnin kehitystä ja opetusta Ruotsin valtakunnassa ja Suomessa 1700-luvulta 1800-luvun alkupuolelle. Tutkimus yhdistelee merihistoriaa, tieteen- ja tiedonhistoriaa sekä koulutuksen historiaa. Olen kiinnostunut navigoinnin opetuksesta ja oppimisesta käytännössä, mutta myös siitä, miten navigointiin liittyvä tieto liikkui – minkälaisia verkostoja kehittyi alan asiantuntijoiden välille laivastoissa ja navigointikouluissa, yliopistoissa ja tieteellisissä seuroissa. Olen kiinnostunut myös kokemuksesta ja kehollisuudesta, joka navigointiin liittyi. Tutkimuksessani pyrin tuottamaan uutta tietoa Ruotsin ja Suomen merikoulutuksen historiasta ja tieteen, valtion ja laivaston suhteista, mutta myös laajemmin tiedon verkottuneisuudesta sekä liikkumisesta 1700-luvun ja 1800-luvun alun Euroopassa.

Seminaariluennollani käsittelen Ruotsin laivaston navigointikoulutuksen varhaisvaiheita 1600-luvulta 1700-luvun puolivälin tienoille saakka. Tekeillä olevan, 1750-lukua käsittelevän tutkimusartikkelini pohjalta syvennyn erityisesti siihen, miten lai-

vaston nuoret kadetit opiskelivat tuona aikana navigointia teoriassa ja käytännössä. Kerro myös lyhyesti väitöstutkimukseni lähtökohdista sekä siitä, miten se sijoittuu merihistorian tähänhetkisellemme tutkimuskentälle.

Puhujaesittely

Mika Suonpää

Euroopan nykyhistorian yliopistonlehtori,
poliittisen historian dosentti

Toimin Euroopan nykyhistorian yliopistonlehtorina Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineessa ja olen poliittisen historian dosentti. Väittelin tohtoriksi University of Hull yliopistossa Englannissa vuonna 2009. Väitöskirjassani tarkastelin mielikuvien ja kulttuuristen stereotyypioiden roolia diplomaattisissa, kaupallisissa ja sotilaallisissa päätöksentekoprosesseissa. Keskityin brittien toimintaan itäisellä Välimerellä vuosina 1856–1914. Jatkoin muutamia vuosia väitöksen jälkeen saman tyyppisten tutkimustee-
mojen parissa.

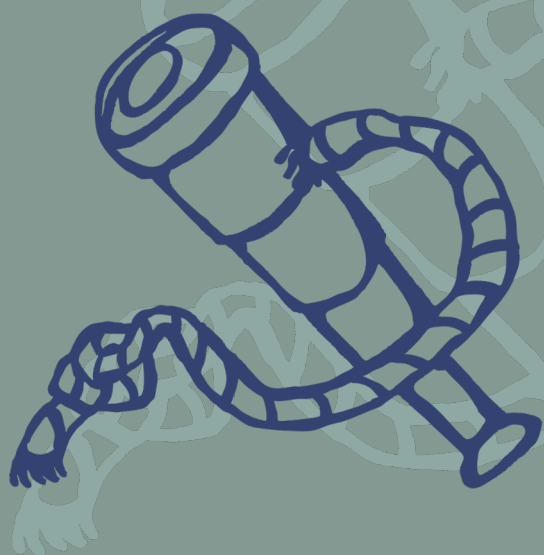
Vajaa kymmenen vuotta sitten kiinnostuin tiedustelun historiasta. Käsittelin tiedustelua jonkin verran jo väitöskirjassani, mutta se ei ollut vielä tuossa vaiheessa pääteema. Vuoden 2019 jälkeen olen julkaissut useita artikkeleita tiedustelun historian alalla, toimittanut kirjan *Diplomacy and Intelligence in the Nineteenth-Century Mediterranean World* (Bloomsbury, 2019) yhdessä kollegani Owain Wrightin kanssa, ja johtanut Koneen säätiön rahoittamaa hanketta *Muuttuvat uhkakuvat ja valvonnan mekanismit Suomessa*.

Kuvaaja: Hanna Oksanen

Tämän hankkeen aikana ryhdyin hahmottelemaan kirjaa antikommunistisista propagandaverkostoista. Päädyin aiheeseen hieman sattumalta lukiessani Suojelupoliisiin yhden edeltäjän Etsivän keskuspoliisin aineistoa Suomen, Viron ja Latvian turvallisuuspoliisien tapaamisesta 1920-luvun puolivälissä. Papereista kävi ilmi, että näillä toimijoilla oli yhteyksiä sveitsiläiseen yksityiseen ja globaalisti toimivaan propagandajärjestöön *Entente International Anticommuniste* (EIA). Kiinnostuin asiasta heti – mikä oli tällainen järjestö, jolla oli yhteyksiä eri maiden turvallisuusviranomaisiin? Ryhdyin tutkimaan asiaa ja päädyin pian EIA:n Genevessä sijaitsevan mittavan arkiston äärelle. Tutkimustyön tuloksena syntyi teos *Infosoturit. Antikommunistiset verkostot Itämeren piirissä 1923–1940* (Gaudeamus, 2025), jonka teemoista esitelmöin seminaarissa.

Esitelmässä tarkastelen tällaisia kysymyksiä: Millaisia ulottuvuuksia antikommunistinen ideologia sisälsi? Millaisia muotoja ylijärjätyn antikommunistinen verkostoituminen sai? Miten ylijärjätyn propaganda- ja vaikuttamisyhteistyötä käytännössä tehtiin?

Puhujaesittely

Sakari Salokannel

Väitöskirjatutkija, Suomen historia

Joskus kolmannen opiskeluvuoteni tienoilla minussa heräsi erityinen kiinnostus talonpoikaispurjehdusta ja itäistä Suomenlahdetta kohtaan. Tuo herännyt kiinnostus synnytti myös graduni, jossa tutkin merenkulun, ja erityisesti talonpoikaispurjehduksen, synnyttämiä kokemuksia Karjalankannaksen Koivistolla 1930-luvulla. Nykyään toimin väitöskirjatutkijana Turun yliopiston Suomen historian oppiaineessa, jossa aloitin syksyllä 2024. Väitöskirjassani tutkin Merikarjalan rannikkolaisia elämäntapoja vuosina 1875–1939. Aihepiiri ei siis ole muuttunut gradusta mihinkään. Näkökulma on vain laajentunut.

Merikarjalalla tarkoitetaan entisen Viipurin läänin rannikkokuntaa ja Suomenlahden ulkosaaria, eli Pyhtäältä Terijoelle ulottuvaa aluetta. Kulttuurimaantieteellisenä käsitteenä Merikarjala on uusi. Yleisempään käyttöön se on tullut vasta viime vuosikymmenen loppupuolella. Taustalla on ollut Karjalan rannikkoseutujen evakkojen tarve tuoda kotiseudun erityispiirteet näkyvämmiin osaksi karjala-kuvastoa, johon meri ja rannikko eivät perinteisesti ole juuri kuuluneet. Ristiriitaisesti Merikarjalan käsitettä ei siis ollut silloin, kun Merikarjala vielä oli olemassa. Tämä ristiriita onkin yksi tutkimukseni lähtökohdista. Aiemman tutkimuksen perusteella on selvää, että Merikarjalassa oli paljon yhdistäviä tekijöitä ja kulttuurisia piirteitä. Kokonaisuutena on kuitenkin vielä epäselvää, millaisena ja kuinka yhtenäisenä kulttuurialueena Merikarjalaa todella voidaan pitää.

Lähestyn Merikarjalaa sen rannikkolaisten elämäntapojen kautta. Rannikon asukkaille merelliset elinkeinot, tärkeimpinä kalastus ja merenkulku, ovat olleet elinehto ja arjen rytmin määrittelijät. Merikarjalan rannikkolaisen kulttuurin selittämiseksi ja ymmärtämiseksi ei kuitenkaan riitä vain elinkeinojen tarkastelu. On otettava myös huomioon, kuinka elinkeinot ja rannikolla eläminen ovat vaikuttaneet esimerkiksi rannikkoyhteisöjen sisäiseen vuorovaikutukseen, ihmisen ja ympäristön väliseen suhteeseen sekä millaisia merkityksiä rannikolle, merelle ja niihin liittyville elinkeinoille on annettu. Tätä kokonaisuutta kutsun rannikkolaisiksi elämäntavoiksi.

seen sekä millaisia merkityksiä rannikolle, merelle ja niihin liittyville elinkeinoille on annettu. Tätä kokonaisuutta kutsun rannikkolaisiksi elämäntavoiksi.

Merikarjala ei ole kiinnostava tutkimuskohde ainoastaan itsensä kannalta vaan myös rannikkohistorian kannalta. Merikarjala on ikään kuin maailman rannikkoseutujen pienoismalli, joka sisältää esimerkiksi lähes kaikentyyppisistä rannikkoyhteisöistä. Yksinäisten ulkosaarten, rannikon saaristokyläiden, mantereiden maalaisten rannikkokyläiden, eri kokoisten ja ikäisten kauppunkien sekä satamien läsnäolo ja läheisyys tarjoavat erinomaisen tilaisuuden teoretisoida rannikkolaista ja rannikkoyhteisöjen historian näkökulmasta.

Seminaariluennollani esittelen Merikarjalaa pääpiirteissään erityisesti 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun osalta. Teen yleiskatsauksen tärkeimpiin elinkeinoihin ja nostan esille muutamia rannikkolaisen elämäntavan kulttuurisia piirteitä. Lopuksi pohdin Merikarjalaa historiallisena käsitteenä ja tulevien tutkimusten mahdollisuuksia Merikarjalan ja Suomenlahden osalta.

Kuvitus: Anni Utriainen

Jasmin Vanha-Majamaa

Ranta on naapuri

Monelle suomalaiselle leimallisesti omin vesistö on tyyni järvi metsäisine rantoineen. Syntyjäni helsinkiläisenä en tunnista itseäni kuvasta – minulle tutuin vesi on suolaista, jos vähänkin, ja aaltoilee ruoholaukkaa kukkivien saarten kivikossa. Se näyttää avoimelta.

Siitä asti kun kuulin, että Helsingistä on mahdollista soutaa kesäpäivän kuluessa Tallinnaan, olen ajatellut Itämeren historiaa ja ihmisten liikkuvuutta uudella tavalla. Toki tiesin teoriassa, että vesiä on ylitetty. On silti eri asia lukea tarina joltakulta, joka on tehnyt sen testatakseen suomalaisten aironveistäjien tuotteita. Vastaranta on todellisuudessa niin lähellä, että hyvällä säällä Helsingistä voi jopa kiikaroida Tallinnan valoja. Jos rantaviivamme ei olisi jään jäljiltä niin litteää, ehkä meren yli voisi tähyillä vastapuolen vuorenhuippuja.

Jopa leveämmän Pohjanlahden toisella puolen, Luulajassa, tunsin maisemat monia sisämaan suomalaisia seutuja kotoisammiksi. Syy oli yksin se, että kallioilta näki kaupungin takana välkkyvän meren. Tuttavani esitteli maailmansotien aikaisia tykistö-rakenteita ja osoitteli terästehtaita. Minä katselin syyskuista merta ja ajattelin melko suoraan: ”Täältäähän pääsisi koska tahansa kohtiin.”

Itämeren historia on pitkän aikavälin historiaa, jossa vesi on sekä kulkuväylä että läheinen läsnäolija, naapuri. Meren muutokset tuntuvat maisemassa ja meissä. Ensi kertaa Ruotsin valtakunnassa kirjattiin ylös sukupolvikertomuksia maankohoamisesta jo 1700-luvulla Luulajan, Piitimen ja Hudiksvallin seuduilta. Kaikki tiesivät, että kaupungit joutuivat seuraamaan rantaa sen kaikoitessa, ja että Tornion satama madaltui vuosi vuodelta. Maankohoaminen ja sitä seuraava rantojen ja reittien muutos elävät vahvana kollektiivisissa muisteissa, ja Anders Celsiusen aikaan rannikon pakoa selitettiin luomiskertomuksen tulvan jälkimainingeilla. Luonnontieteilijät ovat sittemmin löytäneet muutosten jääkautiset syyt. Historioitsijalla on kuitenkin yhä tilaa etsiä muutosten merkityksiä.

Tietysti vesi juoksee mereen sisävesien, jokien ja järvien kautta. En vain tunne niitä yhtä hyvin. Sisämaassa liikkeen suunta tuntuu rajatulta ja reitti pitemmältä. Järvestä kohoava Olavinlinna on vaikuttava ilmeysty kekripäivän auringossa, mutta Savossa jatkuva vastaranta teki oloni levottomaksi. Somerolla meloja taas viettää päivänsä miltei maan sisällä; nauhamainen joen ja järvien vyö halkoo kuntaa itä-länsi-suunnassa verkkaiseen tahtiin, eikä tee pengerten välissä

sen kummempia yllätysliikkeitä. On yksi suora, jota pitkin kulkea. Aika katoaa. Vaikka asuin seitsemän vuotta Rovaniemellä, missä Kemijoki tulvii keväisin Yliopistonkadulle huomattavasti Auraa kirkkaampana, oli jokivarsi minulle aina erikoinen, vieras naapuri. Sen luonne tuntuu niin toiselta kuin meren.

Ehkä tunne on kuvitelmaa. Mutta ehkä seutu muistaa vielä viimeisen tukinuiton Ounas- ja Kemijoilla vuonna 1991, vaikka tukkilaisuus ja kalastajakulttuuri on häivytetty kaupungin imagosta ja maisemasta tehokkaasti. Ehkä se muistaa vielä, kuinka lohi lakkasi nousemasta, kun ensimmäinen Isohaaran voimalapato vuonna 1945 rakennettiin suitsimaan Kemijoen kulkua. Vanhoista valokuvista näkee yhä, kuinka vähäisen virtauksen aikoina saattoi Rovaniemellä kävellä rannalta toiselle melkein kuivin jaloin. Tulva-aikoina virta kohisi.

Joen luonne on täysin toinen kuin sen itsensäkin vielä kaksi sukupolvea sitten – ehkä myös ihmisten, joille on jäänyt sitä ikävä. Ylös kiivennyttä, hiljentynyttä joenrantaa ei voi seurata samoin, kuin kaikkoavaa merta. Nyt se pyrkii teille ja kellareihin.

Uumajansaamelainen muusikko Katarina Barruk konsertoi Rovaniemellä Niillas Holmbergin ja Lapin kamariorkesterin kanssa kevättälvelä 2024. Esityksensä lomassa hän sanoitti yhteisöllistä muistia joikaamisen saamelaisen muotokuvallisen merkityksen kautta: kappale *Ubmejen jäännuo* pohjautuu perinnejoikuun, joka on laulettu Uumajanjoesta ennen, kuin se padottiin. Barrukin sukupolvi tuntee sen eletystä elämästään ainoastaan hitaana ja laveana, ”mutta kun joikaan tämän joiuun, voin muistaa joen sellaisena, kuin se oli.”

Myös ihmisen oma toiminta vesistöjen muuttamiseksi jättää meihin jälkiä. Miltä tulee näyttämään tulevaisuuden muistihistoria, kun jäätiköt sulavat? Muistellaanko nykyaikaa silloin hetkellisenä merenpohjan valloituksena? Kuinka moni vesistöjen laji Kemijoen lohen lisäksi katoaa, kun lämpötila nousee? Katsommeko ihmetellen valo-

kuvia Turun linnasta, joka tovin kestäneenä historiallisena oikkuna ei nököttänytkään saarella, vaan mäennypylällä?

Huolimatta siitä, mitä aluksi kerroin, en tietenkään kannaa kaunaa sisävesille ja kosteikoille, vaikkemme ole tutut. Meri on yhtä lailla läsnä Rovaniemen lähteensilmäkeissä ja vanhoissa myllypuroissa, kivisissä pirunpelloissa, Kalajoen hiekasta kurkottelevissa männynjuurissa ja omasta mielestään itsenäisten Kallankarien utuisessa hahmossa.

Se on läsnä Turun linnan sileillä kivisillä rannoilla, joiden alla leviää puistonurmi, ja joiden viertä pääsisi Auraa myöten teoriassa sinne Someron ojille asti. Ehkä se on samoin läsnä jopa Helsingin yliopiston koekosteikoissa, joita on rakennettu peltojen ja asuinalueiden lomaan Viikin Latokartanoon ennen, kuin kaikki pahin kuona vuotaa Vanhankaupunginlahdelta suoraan naapuriin.

Lähteitä ja virtoja

Katarina Barruk: *Ruhtuo*. Ubmejen Jäännuo. Gajhtohke Records GR003CD. 2022.

Rovamo, Pertti: Soutaen Suomenlahden yli, *Erä*, nro 7E/06, 2006, s. 58–63. Helsinki.

Elenius, Lars: Istiden som geologiskt och antropologiskt minne i Lule älvdal. Teoksessa *Som en påminnelse om tidens gång: om landhöjningens natur och kultur kring Bottniska viken*, toim. Lars-Erik Edlund ja Christer Nordlund, 2022, s. 81–96. Uumaja; Vaasa: Kungl. Skytteanska samfundet; Svensk-Österbottniska samfundet.

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden kandidaatti ja kulttuurihistorian maisteriopiskelija, joka työstää gradua kuvitellun keskiajan tuotteistamisesta ja kokemisesta. Paljasjalkainen stadilainen, joka ehti rovaniemeläistyä niin, että peräpohjalainen murre pulpahtelee Turussa pintaan.

Hanna Isokorpi

Merta ja arkeologiaa

Tässä määrässä ja kylmässä maaliskuussa on hyvä muistella viime kesää. Tarkennettuna nimenomaan kesä-heinäkuun vaihdetta. Olin lähtenyt kotoa aivan järkyttävän tavara-kuorman kanssa, istuin tavaroiden päällä Kemiön S-marketin parkkipaikan ainoassa varjossa syöden aika herkullista mangojäätelöä ja valmistauduin henkisesti. En oikein tiennyt mitä odottaa, mutta hymyni yletyi aivan varmasti korviin asti. Enkä joutunut edes odottamaan turhan kauaa, kunnes seuraava kyyti nappasi mukaan autoon ja huristimme Kemiönsaaren halki aina Kasnäsiin asti.

Siitä alkoi viikon mittainen seikkailuni saaristomerellä Suomen Meriarkeologisen Seuran kanssa, tuttavallisemmin seura kulkee lyhenteellä MAS. Entuudestaan tiesin sukellusporukasta vain muutaman tyypin ja pelkällä olemassaolollani tiputin roimasti porukan keski-ikää. Ikäerosta huolimatta minut otettiin oikein kivasti vastaan. Sain paljon hyödyllisiä neuvoja, apuja ja ennen kaikkea korvaamatonta kokemusta sekä sukeltamisesta että dokumentoinnista veden alla.

Sukelluksilla teimme havainnointia, dokumentointia ja olosuhteiden fiilistelyä. Inventointeja maastossa tehneet varmasti huomaavat tässä kohta, että vaikka vesi on elementtinä erilainen, ajatus on sama. Toki onhan se nyt vähän siistimpää leijailla hyllyn päällä ja saada se täydellinen ortokuva, mikäli siis näkyvyys sallii.

Aamut alkoivat aamupalalla, jota seurasi briiffaus päivästä. Vänön saari toimi päätukikohtana, joskin yövyimme satunnaisesti muissakin satamissa. Briiffauksen jälkeen jakaannuimme laivoille ja suuntasimme sukelluskohteille. Muutamia sukelluskohteita mainitakseni kävimme hylillä, esim. Alfred, Nortsär ja Hamnholmarna, ja tarkastelimme luotauksessa tai muulla tavalla karttamateriaalissa näkyneitä anomalioita mm. Purunpäässä ja Kyrksundetissa. Lisäksi pääsin huiman muutaman minuutin ajaksi kaimamaan imurin ja lastan kanssa lankkua! Lasta toimi kädessä yllättävän hyvin kuivapuvun hanska kädessä, vaikka se ensin vähän kömpelöltä tuntuikin. Sukelsimme keskiar-

Hanna kaivaa Kyrksundetissa. Kuvaaja Yann Irissou, kuvakaappaus videolta.

Hylkyrakennetta, Nortsär. Kuvaaja Hanna Isokorpi, kuvakaappaus videolta.

vollisesti kaksi kertaa päivässä. Omat sukellukseni pysyivät suhteellisen matalina, syvin sukellukseni oli 21,7 metrin syvyyteen, matalimmat metrin molemmin puolin. Olin porukan ainut sukeltaja sinkkutankilla, eli muilla oli enemmän aikaa sukeltaa. Onneksi sukelluspari oli hyvin kärsivällinen asia suhteen, joskin toisinaan minun piti muistuttaa ilmatilanteesta. Iltaisin huollettiin varusteita ja vietettiin rennosti aikaa yhdessä.

Jokaiseen päivään riitti sekä onnistumisen tunteita että vastoinikäymisiä. Erityisesti siitä syystä meidän pienestä porukastamme tuli erittäin tärkeä: sukeltaessa parin kanssa et ole koskaan yksin. Parin kanssa jaatte ongelmat, onnistumiset, murheet ja riemut toistenne kanssa. Minun henkeni on samalla sekä omissa että parini käsissä ja sukeltajana minulla oli vastuu omasta ja parini toiminnasta. Mitä paremmin pari tuntee toisensa ja ymmärtää toisiaan, sen upeampaa ja hedelmällisempää yhteistyö pinnan alla on. Hyvän parityöskentelyn avain löytyy siitä, kun molemmat ovat rehellisiä niin itselleen kuin toisilleen, eikä kumpikaan pelkää keskeyttää sukellusta tilanteen niin vaatiessa. Tärkeintä on muistaa hengittää normaalisti sisään ja ulos, niin pää pysyy tyyneenä, sukellusaika sopivan pitkänä ja keho rentona.

Omat isoimmat vastoinikäymiseni liittyivät varusteisiin. Yhdelle sukellukselle lähtiessä sukellusvaloni ruuvi pyörähti irti ja upposi pikimusta, kevyt ruuvi on täysin mahdoton löytää vedestä. Toiselle sukellukselle lähtiessä kiristin räpylän jalkaan ja kantapääremmi jäi käteen. Sitten oli se yksi kallis kerta, kun veteen mentyäni huomasin puvun täyttyvän vedellä – nopeasti. Sukelluspa-

ri luuli ensin minun menneen sukeltaneen, luikahdin niin nopeasti takaisin laivaan. Unohtamattakaan sitä kertaa, kun sukelluspukua riisuessa oikean käden silikonimansetti paukahti rikki. Kaikista näistä päästiin yli hyvällä varustautumisella ja toisinaan kapteenin työkalupakin tarvikkeilla. Lisäksi muiden rauhallinen suhtautuminen helpotti omaa pahaa mieltäni.

Entä miltä se Itämeressä leijuminen tuntuu? Aivan mahtavalta. Ylipäättään veden alla hengittäminen tuntuu mielettömän hienolta, siihen kun vielä lisätään harjoittelun myötä hankittu hyvä (tai edes tyydyttävä) noste, euforia on taattu. Oli sitten kyseessä lähes nollanäkyvyys tai jopa monikossa ilmaistavat metrit, painovoimattomuuden ja ajattomuuden tunne tekevät Itämerestä maagisen – joskaan kaikki eivät nauti pimeydestä. Itämeren luonto pinnan alla on uskomaton, ainutlaatuinen ja täydellinen luonto, jonka partikkeleiden ja pienten eliöiden maailmassa pääsee nauttimaan harmoniasta. Äänimaailmakin on harmoninen – ääni kulkee kyllä pitkiä matkoja, mutta jos lähellä ei ole mitään erityisen äänekkästä, sukellus kuulostaa terapeutin hiljaiselta.

Toivotaan, ettei ihminen pilaa Itämeriä enää yhtään enempää.

Sukellusterveisin

Hanna Isokorpi

Sukeltava arkeologian opiskelija Turusta

Edith Lehto
sekä Karo Koivumäki ja Vili Pulli

Risuihin, ruusuinen *Vasa-laiva*

Kolmen opiskelijan tunnelmia museovierailulta

Minua on vuosikausia ihmetyttänyt Vasa-laiva. Tuo Kustaa II Aadolfin rakennuttama Ruotsin suurvaltastatuksen symboli upposi neitsytmatkallaan 10. elokuuta 1628 vain 300 metrin päähän lähtöpaikastaan, aivan Tukholman edustalle. Mahtavia laivoja on uponnut tuon jälkeenkin: tunnetuin niistä pääsi jäävuorelle saakka, ja ruostuu nopeaa tahtia Atlantin valtameren pohjassa. Vasa-laiva oli kuitenkin omalaatuinen sekä nopean uppoamisensa että harvinaisen hyvän säilymisensä puolesta, ja olen jo pitkän aikaa halunnut nähdä sen omin silmin.

Kävimme taannoin Hol-risteilyn yhteydessä pienellä kritiikkiläisporukalla Tukholmassa Vasa-museossa. Railakkaan hyttibileyn jälkeinen vaellus (1,5 astetta lämmenneen) helmikuisen Tukholman läpi raittiissa ilmassa herätteli meitä horteesta, valmistellen kohtaamaan tuon vuosisatoja merenpohjassa maanneen Strömmenin helmen. Seurueen keskuudessa oli eri syitä kiinnostukselle Vasa-laivaa kohtaan. Joitakin kiinnosti merenkäynnin historia, joitakin ruotsin kuninkaalliset, ja joku taisi olla mukana ihan muuten vaan. Itseäni kiinnostivat erityisesti hylystä löydettyt luurangot, sillä olin sattumoisin käsitellyt niitä useammassa harjoitustyössä lukuvuoden aikana. Maailman parhaiten säilynyt 1600-luvulta peräisin oleva laiva oli tietysti itsessäänkin kiehtova kohde, etenkin näin museologian sivuainepöydälle.

Reitti museolle oli selkeästi viitoitettu opaskylteillä, ja käytössä oli asiakaspalvelupisteen lisäksi myös itsepalvelukassat. Vapauduttuamme sen vähäisen maallisen mammonan kahleista, jota oli vielä Silja Serenaden jäljiltä pankkitileillämme, astelimme innokkaina suorinta tietä näyttelyyn. Päästyämme sisälle näyttelytilaan silmiemme edessä aukesi uskomaton näky. Pitkän odotuksen jälkeen se tuntui miltei epätodelliselta. Miltei voimakkaammalta tuntui kuitenkin laivan omanlaatuinen haju, joka täytti museon. Hajussa sekoittui vuosisatoja Itämeren pohjassa levännyt laiva sekä säilöntäaineet, joilla sitä oli päättä huimaavan 17 vuoden ajan ruiskutettu.

Muutammat museoseuruelaiset kuvailivat ensivaikutelmiaan Vasa-laivasta näin:

Karo: [Olin] vaikuttunut sen koosta ja miten hyvin koristukset olivat säilyneet.

Vili: Laiva oli iso ja yllättävän harmaa. Ensivaikutelmaa heikensi museossa raikuvaa älämölöä, joka oli lähtöisin meriälyvotemaaisesta lasten performanssiesityksestä.

Vilin huomiota voimmekin käyttää hyvänä johdatuksena museon puutteisiin. Lapsille suunnattu teatteri- ja/tai akrobatiaesitys, johon ilmeisesti välttämättömänä osana kuului Pirates of the Caribbean -elokuvaosarjan

Kunnianhimo ja mahtipontisuus näkyvät, käytännöllisyys ei niinkään. Kuva: Karo Koivumäki

musiikki, vei heti huomion muualle huoneen todellisesta tähdestä. Ensimmäiset pettymyksemme olimme kuitenkin kokeneet jo ovella:

Vili: Museossa ei tunnettu solidaarisuutta opiskelijoita, edes MUSEOALAN opiskelijoita, kohtaan, vaan tiristivät heti sisäänkäynnillä meistä täyden aikuisten hinnan (kalliimpi kuin Suomen kansallismuseo). Se siitä ruotsalaisten "sivistyskansan" maineesta. Museossa ei ollut tarjolla narikkaa, ja omien eväiden syömiseen tarkoitettu piknik-aluekin oli korvattu ylihinnoitetulla ravintolalla. Vaihtuvat näyttelyt loistivat poissaolollaan ja museokaupan tarjonta oli onnetonta, ylihinnoiteltua mukahienoa krääsää.

Allekirjoitan itsekin Vilin kärinän. Takin ympäri museota kanniskelu vei energiaa, jonka olisin voinut käyttää pällistelyyn ja uuden oppimiseen. Museokaupan tuotteet tuntuivat epäinspiroituneilta: myynnissä oli esimerkiksi samanlaisia, yksinkertaisella Vasa-laivan siluetilla varustettuja mukeja, lasinalusia ja t-paitoja kuudessa eri väripaletissa. Pahin ei kuitenkaan ollut vielä tässä...

Karo: Huonoin asia oli kun luuranit eivät olleet esillä :(

Karon suruhymiö on kuin valokuva pettyneistä kasvoistani: luurangot, joita tulin vartta vasten juuri tähän museoon katsomaan, eivät olleet mailla halmeilla. Toivon, että syytä on joku urauurtava DNA-tutkimus, jota suoritetaan juuri nyt länsinaapurissamme, mutta pettymys kirpasi silti. Olisin tahtonut hiljentyä heidän luidensa äärelle ja pohtia sitä, kuinka ihmiselämän polku voi hetkessä katketa... ja kiittää heitä hyvästä kurssiarvosanasta.

En tahdo kuitenkaan vain valittaa vierailustamme. Museon kohokohta oli luonnollisesti itse majesteettinen Vasa-laiva. Hämmästyttävän paljon yksityiskohtia oli säilynyt, ja värillisen pienoismallin avulla olikin helppo kuvitella, miten upealta laiva oli epäonnekkaalla neitsytmatkallaan näyttänyt. Vaikka luurangot (ja laivan naisista kertonut näyttely) puuttuivatkin kokonaan, oli museossa silti paljon kiinnostavaa nähtävää. Erityisen kiinnostavia olivat tietenkin hylyn mukana nostetut esineet: uppoamisessa menehtyneen miehen hämmästyttävän hyvänä säilyneet vaatteet, laivalla mukana olleet pelit sekä hattu, joka oli säilötty matkaan lähdeittäessä laatikkoon, joka oli pysynyt laivan nostamiseen asti suljettuna. Erityismainintana pitää nostaa esille myös laivan koristeellisista veistoksista tehty, värilliset rekonstruktio.

Nämä kanssa-arvostelijani näkivät museon parhaina piirteinä:

Karo: Paras asia oli, kun pääsi lähelle laivaa, ja opastekylteissä oli selitetty mihin mitään asiaa käytettiin, ja että laivan pääsee näkemään monelta puolelta eri kerroksista.

Vili: Parasta oli itse laivan näkeminen läheltä ja se, että yhdestä sisäkannesta oli rakennettu kopio, johon pääsi sisälle kävelemään.

On sanottava suoraan, että heti laivan nähdessäni ymmärsin, miksi se upposi. Sen muoto olisi pistänyt suorastaan hekottamaan, ellen olisi ollut hyvin tietoinen siitä, että katselin käytännössä suurta mausoleumia. Laivasta näkee (nykypäivästä luodulla) ensisilmäyksellä sen painopisteen olevan aivan vinksallaan, ja suurten tykkiluukkujen suorastaan kutsuvan merivettä tulvimaan sisään. Lisätään tähän kokonaisuuteen vielä aivan järjettömän korkealta tuntuva masto, painavat kanuunat ja veikeä muoto, ja onnettomuuden aineksista on valmistunut aikamoinen soppa. Toisaalta jotkut virheet pitää tehdä, ennen kuin niistä voidaan oppia. Nykyperspektiivistä tuntuu naurettavalta, ettei esimerkiksi laivassa olisi tarpeeksi pelastusveneitä, tai autossa laisinkaan turvavöitä. Näin vain on kuitenkin ennen eletty – ja kuoltu.

Vielä lopuksi pyysin kanssa-arvostelijoitani tiivistämään vierailunsa viiteen sanaan, ja ne kuuluivat näin:

Karo: Majesteettinen, mutta huonosti suunniteltu laiva.

Vili: Heikko kokonaisuutena, laivasta silti tykkäsin.

Oman kokemukseni tiivistäisin seuraavin sanoin: totta helvetissä tuollainen paatti uppoaisi.

Tätä ja tofua ne haluavat kouluihin.
Kuva: Edith Lehto

Merirosvoja kotivesillä!

Kun ajattelemme merirosvoja, mieleemme tulee Kapteeni Koukku, kätkeyt aarteet ja Karibianmeri. Merirosvot ovat kuitenkin ryöstelleet kaikilla maailman merillä yhtä pitkään, kun näitä meriä on seilattu eikä Itämeri ei ole poikkeus. Meidän meremme on itseasiassa ollut oikea merirosvopesä! Tässä lyhyessä katsauksessa Holkki-lehti listaa neljä veikeää tosiasiaa Itämeren merirosvojen historiasta!

1. Itämeren kaappareita

1700-luvun alussa Karibianmeren merirosvous lähti valtavaan nousuun, kun aiemmin sota-aikana palkatut kaapparit jäivät ilman töitä ja alkoivat ryöstämään laivoja riippumatta, minkä lipun alla ne seilasivat. Sama tapahtui Itämerellä reilu 300 vuotta aiemmin.

Useat kaapparit ovat seilanneet meidän vesillämme. Kaapparit olivat eräänlaisia ”laillisia” merirosvoja, jotka kaapparikirjan turvin ryöstivät sota-aikana vihollismaiden laivoja. Ruotsi rikkautti valtion kassaa kaapparisodankäynnillä vuosina 1562-1565, sillä kaapparien tuli antaa osa saaliistaan kruunulle. Tuottoa tuona aikana tuli liki puolitoista miljoonaa markkaa. Tuohon aikaan suutari tienasi kahdeksan markkaa vuodessa.

Kuningas Albrekt Mecklenburgilainen käytti vitaaliveljinä tunnettua kaapparijoukkiota apuna sodassaan Tanskan Margareetta I:stä vastaa. Nykyisen Pohjois-Saksan kaupungit Wismar ja Rostock toivottivat tervetulleeksi kaikki, jotka olivat valmiita hyökkäämään tanskalaisia laivoja vastaan ja jakoivat näille kaapparikirjoja, jotka tunnettiin nimellä

kaperbriefe. Kaapparisodankäynti kuitenkin myös heikensi Itämeren turvallisuustilannetta, sillä sota antoi alkusäyksen vitaaliveljille, jotka jatkoivat ryöstelytoimintaansa myös sodan jälkeen.

2. Merirosvokuningas Eerik Pommerilainen

Kalmarin unionin kuningas Eerik Pommerilaisen hallitsi 1400-luvun alussa Gotlantia, joka oli useaan otteeseen toiminut kaapparien ja merirosvojen tukikohtana, myös todennäköisesti Eerikin vallan aikana. Eerikin suojelemat merirosvot kaappasivat aluksia myös aselevon aikana, mikä huolestutti Saksalaisen ritarikunnan suurmestaria. Vuonna 1435 Eerik teki rauhan Hansan kanssa, mikä rauhoittaa Gotlannin merirosvoutta. Eerik Pommerilainen syrjäytettiin sisällissodan tuloksena 1439, jolloin hän siirtyi asumaan Gotlannin saarelle ja alkoi harjoittaa merirosvoutta. Vuonna 1445 Pärnun raadin mukaan Eerikillä oli Gotlannissa viisi tai kuusi laivaa ja 500 miestä. Eerikin harrastama piratismi huolestutti myös Lyypekin hansapäivillä. Koska Eerik sai pitää kuninkaan tittelinsä, lienee hän ainoa merirosvon ammattia harjoittanut laillinen kuningas.

3. Kuusiston piispanlinna oli kaapparitukikohta!

Amiraali Søren Norby oli tanskalainen kaappari Kristian II:n joukoissa 1500-luvun alkupuolella. Tanskan käydessä sota Kalmarin unionista irti pyristelevää Ruotsia vastaan, oli Norbyn nopea kymmenen laivan eskaaderi tärkeä osa Kris-

tianin laivastoa. Vuonna 1522 Norby teki Kuusiston piispanlinnasta tukikohtansa, jonka varat saatiin ryöstämällä laivoja. Tanskalaiset ottivatkin haltuunsa Turun, Hämeenlinnan sekä Pohjanmaan, mutta ne siirtyivät Kustaa Vaasan hallintaan jo seuraavana vuonna. Norby siirtyi Gotlantiin ja jatkoi kaapparittomintaa Visbystä, aiheuttaen suurta vahinkoa hansakaupunkien kaupankäynnille.

4. Aito pääkallolippu Ahvenanmaan merenkulkumuseossa!

Suomen museokokoelmissa on aito harvinaisuus. Merirosvot tunnetaan Jolly Roger -nimisistä pääkallolipuistaan, ja maailman ainoa julkisesti nähtävillä oleva merirosvolippu löytyy Ahvenanmaalta. Yksityisissä kokoelmissa on säilyneitä merirosvolippuja yksi tai kaksi. Ahvenanmaan merenkulkumuseon lipussa on kuvattuna realistinen pääkallo komealla hammasrivistöllä, allaan kaksi ristikkäistä luuta. Ajan saatossa lippu on menettänyt mustan värjäyksensä ja muuttunut keltaiseksi. Museon mukaan lippu on peräisin Välimereltä, Pohjois-Afrikan suunnalta ja on n. 200 vuotta vanha.

Voimme siis todeta, että Itämerellä on paljon jännittävää merirosvohistoriaa, josta emme puhu tarpeeksi. Emme tarvitse Hollywoodin Jack Sparrowta, kun meillä on ihan kotitekoisen Pirates of the Baltic sea!

Lähteet

Kirby, David, ja Merja-Liisa Hinkkanen. *The Baltic and the North Seas*. London; Routledge, 2000.

Ruusuvuori, Juha, ja kustantaja Teos. *Itämeren merirosvot: piraattitarinoita pohjoisesta*. 3. p. Helsinki: Teos, 2009.

Wilskman, Juho, ja kustantaja Atena kustannus. *Sota keskiajalla*. Jyväskylä: Atena, 2023.

sjofartsmuseum.ax

<https://sjofartsmuseum.ax/fi/kuriositeettien-kabinetti-2/>

Miina Etelämäki

Mitä löytyykään Itämerestä?

Itämeressä on ollut historian aikana erilaisia asukkeja. En tässä jutussa kuitenkaan kerro kaikenlaisista eliöistä, joita elelee Itämeren vedenalaisessa maailmassa. Itämeressä on nimittäin ollut ja on edelleen asukkeja, jotka meitä historian opiskelijoita ehkä kiinnostavat vielä enemmän kuin eliöt.

Itämeren monet hylt

Maailman suurin vedenalainen museo ja aarrekätkö. Se on kuitenkin myös vaarallinen sen sokkeloisten ja karikkoisten saarien takia, jonne monen kohtalo on päättynyt. Itämeressä sijaitsee satoja hylkyjä, jotka sijoittuvat keskiajalta sota-aikaan.

Tunnetuimpia hylkyjä ovat hollantilainen Vrouw Maria ja venäläinen St. Mikael. Vrouw Maria oli rahtialus, joka vuonna 1771 matkusti Pietariin päin lastinaan kauppatavaraa ja Katariina Suuren taide-esineitä. Se päätti matkansa Jurmon läheisyyteen ajamalla karille, mutta osa lastista ja miehistö onnistuttiin pelastamaan. Myös saksalaista Meisenin posliinia kuljettava St. Mikael oli matkalla Pietariin, kun se upposi Borstön saaren lähelle vuonna 1747.

Itämerestä löytyy myös merenalaisia puistoja, joita ovat esimerkiksi Hangon vedenalainen puisto ja Helsingin hylkypuisto. Hangon puistoon sisältyy neljä hylkykohdetta, joista vanhinta, 1600-luvun puoliväliin ajoitettua hylkyä, kutsutaan Kaapelihylkyksi. Kaapelihylky

ja muut puiston hylt ovat olleet tunnettuja sukelluskohteita. Helsingin hylkypuisto eli Kronprins Gustav Adolfin hylkypuisto on ensimmäinen vedenalainen puisto. Sinne vuonna 1788 uponnut linjalaiva oli Kustaa III:n yrityksen vallata alueita takaisin Venäjältä. Taistelujen aikana alus vaurioitui pakomatallaan, lähti ajelehtimaan ja upposi nykyiselle sijainnilleen.

Itämeren syvyyksissä sijaitsevat hylt muistuttavat meitä siitä, miten vaarallista merelläkäynti voi olla. Vaara voi olla suurikin, jos ei kulje varovaisesti tutuilla vesillä. Mutta kuitenkin toisten huonojen kohtaloiden ansiosta meillä on mahdollisuus tarkastella historiaa vedenalaisesta näkökulmasta.

Merimiinat – rakkaat kaimani

Merimiinoja on käytetty jo pari sataa vuotta, mutta Suomessa niitä alettiin käyttää vasta 1940-luvulla. Niillä oli merkittävä osuus toisen maailmansodan aikana Itämeren merisodassa. Suomenlahdessa oli jopa 60 000 merimiinaa, mutta ylipäättään miinoja oli yli 80 000. Näillä miinoilla oli tarkoitus suojata Suomen kauppamerenkulkua ja sulkea Neuvostoliiton laivasto Suomenlahden perälle.

Sodan jälkeen Suomen tuli tyhjentää Suomenlahti ja lähivesistö merimiinoista. Raivaus oli raskasta, joka vaati 200 aluksen ja 2 000 henkilön voimia. Työ vaati myös kuolonuhreja, sillä merimiinojen raivaaminen oli vaarallista. Merimiinojen raivaus kesti myös pitkään, jopa yli 50 vuotta. Mahdollisesti yksi viimeisistä vanhoista merimiinoista löydettiin Saaristomereltä vuonna 2020 Suomen ja Ruotsin merivoimien toimesta.

Runo ja kuvitus
Ebba Lundell

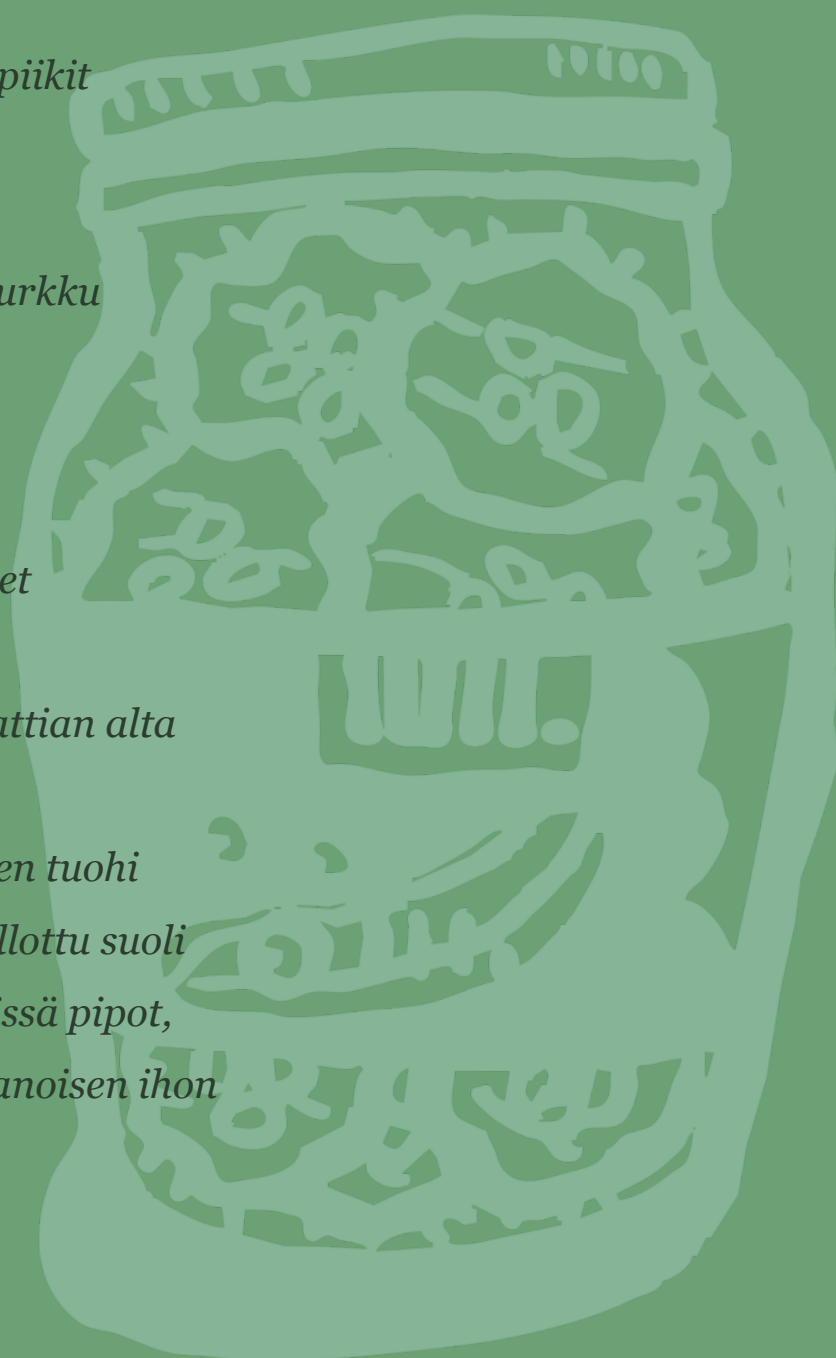
Merenkurkkujuttu

*Merenkurkun pilkkupiikit
riipii ruokatorvea*

*satunnainen suolamurkku
mököttää pohjalla*

*ahvenen peltomaa
pitkulaiset viivasaaret
laiduntaa ulapalla
ja haavat juo vettä lattian alta*

*sileä kurkku, vahainen tuohi
vihreään kuoreen sullottu suoli
muovinen huntu, päissä pipot,
pistellen puhkaisee janoisen ihon*

Lukekaa meijän artikkeli! Siinä on ruumiita ja Jone Nikulan haastattelu! Vain Kritiikki-lehdessä.
 PS. Ei mitään Al-paskaa vaan aitoa kuolemanhilpeää hassuttelua!!!

Järjestönepotismia parhaimmillaan

Kritiikki-lehden päätoimittaja
Aleksis Natunen ja varapäätoimittaja
Sasu Perkinen

Holkki-lehden päätoimittaja Sasu
Perkinen ja varapäätoimittaja
Aleksis Natunen

Kuvat: Eikka Melakari

Suuntana museo- ja kulttuuriperintöala?

Liity alasi ammattiliittoon - saat jäsenedut käyttöösi jo opiskeluaikana!

- Ammatillinen edunvalvonta
- Apuraha opinnäytetyöhön
- ICOM-kortin ja Museokortin lainaus
- Jäsenliput kulttuuritapahtumiin
- Matkavakuutus & vapaa-ajan tapaturmavakuutus
- Palkka- ja työnhakuneuvonta

Päätoimiset opiskelijat ovat vapautettuja jäsenmaksusta silloin, kun he eivät saa palkkaa.

Kun saat palkkaa, jäsenmaksu on vain 1,15% palkasta.

